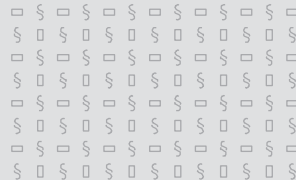

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

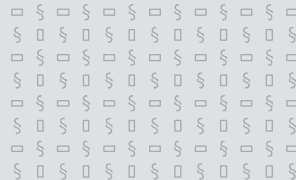
Ekonomické základy Soukromého práva

Autor prezentace: Libor Kyncl

Soukromé právo

- = část právního řádu, která
- 1. uznává vrozená subjektivní lidská práva (např. osobnostní právo na život
- 2. přikazuje, zakazuje nebo dovoluje lidské chování při:
  - a. výkonu vrozených přirozených práv (např. při udělování svolení k zásahu
  - b. ochraně vrozených přirozených práv
  - c. přiznávání nabyvatelných práv, jejich výkonu nebo ochraně

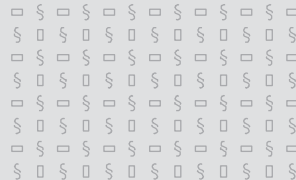
Soukromé právo podle NOZ

■ 3 NOZ

(1) Soukromé právo chrání důstojnost a svobodu člověka i jeho přirozené právo brát se o vlastní štěstí a štěstí jeho rodiny nebo lidí jemu blízkých takovým způsobem, jenž nepůsobí bezdůvodně újmu druhým.

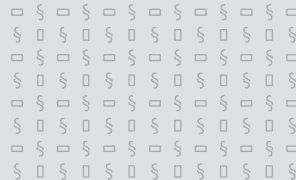
(2) Soukromé právo spočívá zejména na zásadách, že

- a) každý má právo na ochranu svého života a zdraví, jakož i svobody, cti, důstojnosti a soukromí,
- b) rodina, rodičovství a manželství požívají zvláštní zákonné ochrany,
- c) nikdo nesmí pro nedostatek věku, rozumu nebo pro závislost svého postavení utrpět nedůvodnou újmu; nikdo však také nesmí bezdůvodně těžit z vlastní neschopnosti k újmě druhých,
- d) daný slib zavazuje a smlouvy mají být splněny,
- e) vlastnické právo je chráněno zákonem a jen zákon může stanovit, jak vlastnické právo vzniká a zaniká, a
- f) nikomu nelze odepřít, co mu po právu náleží.

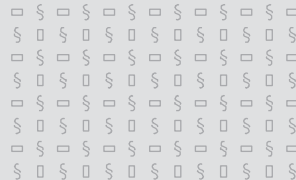
Soukromé právo podle odvětví

- Občanské právo hmotné - NObčZ
- Občanské právo procesní - OSŘ + zákon o zvláštních řízeních soudních
- Pracovní právo - ZP
- Obchodní právo - NObčZ + ZOK
- Mezinárodní právo soukromé - ZMPS + nařízení Brusel I, II, Řím I, II
- Rodinné právo - NObčZ
- Právo duševního vlastnictví - NObčZ + AZ + zvláštní právní předpisy
- ...

Kvalita života

- Liberální pohled na ekonomickou svobodu a kvalitu života:
- <https://www.youtube.com/watch?v=9U9yAvF0T10>
- K diskuzi:
- Jaký je rozdíl mezi zárukami ekonomické svobody uvedenými ve videu a základními principy soukromého práva v ČR?
- S výjimkou hlavního cíle monetární politiky = Sound Money = cenová stabilita = nízká meziroční míra inflace (do 2 % p.a.) - k cenové stabilitě více

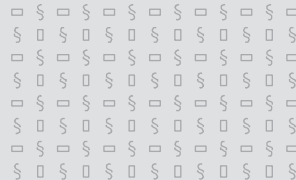
Keynesiánství x Liberalismus

- www.econstories.tv:
- Liberalismus = laissez faire, preference monetární politiky
- Keynesiánství = intervencionismus, preference fiskální politiky
- John Maynard Keynes (1883 - 1946) a Friedrich August von Hayek (1899 - 1992)
- https://www.youtube.com/watch?v=jKj_AmqqtJ0

Racionální volba

- Lidé mají neomezené potřeby, ale omezené možnosti.
- Axiomem ekonomie je, že člověk je racionální a chce maximalizovat svůj užitek.
- Racionálně se chovající jedinec si na základě svých preferencí zvolí cíl a snaží se cíle dosáhnout tak, aby neplýtvat zdroji a měl z dosaženého cíle co největší užitek. (Sweitzer)

Racionální volba podle Sweitzera

- Co je UŽITEK? => Štěstí ani spokojenost nelze objektivně měřit.
- Odhadem se uvažuje racionální maximalizace bohatství / blahobytu. (Není totéž!)
- Co lidé skutečně chtějí: ŠTĚSTÍ
- Co si lidé myslí, že chtějí: zdraví, peníze, majetek, znalosti, dovednosti, moc, vliv, auta, mobilní telefony, velké svatby, styl, dobře vypadat před ostatními...
- Co si lidé / Caesar ve Starém Římě mysleli, že chtějí: chléb a hry

Individuální rozhodování

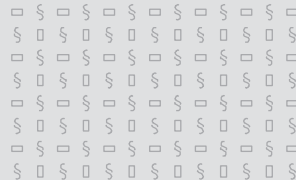
- Individuální rozhodování stojí na třech pilířích:
  - nedostatek
  - racionální volba
  - nejistota

Statek x (voda)

- Jestliže $\text{Benefits}(x) > \text{Costs}(x)$, pak dělej x; jinak x nedělej.

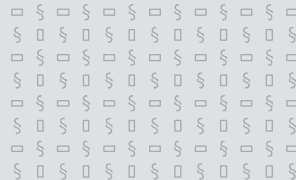
Statek x (pomaranče) a statek y (mandarinky)

- Jestliže $\text{Benefits}(x) > \text{Benefits}(y)$, pak dělej x;
- Jestliže $\text{Benefits}(y) > \text{Benefits}(x)$, pak dělej y;
- Jestliže $\text{Benefits}(x) = \text{Benefits}(y)$, pak si hod' korunou. 9

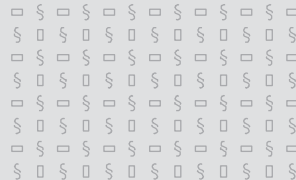
Spotřebitel a podnikatel (návaznost z 1. semináře)

- SPOTŘEBITEL:
  - Maximalizace užítku za stanovených finančního omezení
  - Minimalizace finančních požadavků za dosažení stanoveného užítku
- PODNIKATEL / FIRMA:
  - Maximalizace ekonomického zisku (tj. $MR = MC$)
    - Alternativní cíle firmy (uspokojivá výše zisku, určitý podíl na trhu, dlouhodobé přežití, expanze a růst firmy),
    - Manažerské teorie firmy (vlastník a manažer, model firmy maximalizující obrat, grafické porovnání firmy maximalizující zisk a maximalizující obrat),
    - Behavioristické teorie firmy (jednotlivci a skupiny ve firmě, Model zaměstnanecké firmy)

Které ekonomické kategorie se běžně užívají v soukromém právu?

- Statky = Goods
- Zboží, služby - speciální - finanční služby
- Příjem x výdaj, výnos x náklad

- Pohledávka x závazek x dluh ze závazku
- Splnění závazku x zánik pohledávky

- Aktivum x pasivum

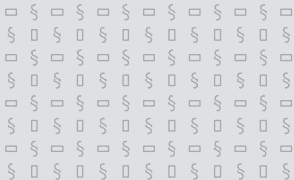
Rozvaha (bilance) podnikatele

- **Aktiva = majetek podniku**
- dlouhodobý hmotný majetek,
- dlouhodobý nehmotný majetek,
- dlouhodobý finanční majetek,
- zásoby,
- pohledávky (dlouhodobé, krátkodobé...),
- peněžní prostředky (běžný účet, vkladový účet, hotovost).
- **Pasiva = vlastní kapitál a cizí zdroje = krytí majetku podniku**
- základní kapitál,
- kapitálové fondy,
- rezervy vlastních zdrojů,
- výsledek hospodaření minulých let a běžného účetního období,
- dlouhodobé a krátkodobé závazky (vlastních + cizí zdroje)
- rezervy cizích zdrojů,
- bankovní úvěry

Které ekonomické kategorie se běžně užívají v soukromém právu?

- = výrobní faktory a příklady odměn za ně (např. v teoriích Marxe)
- **Práce: Mzda** / plat / odměna...
- **Kapitál: Úrok** / dividenda / podíl na zisku / úrok / úroková prémie / odměna za riziko...
- **Půda: Renta** / nájemné...

- Domácnosti / jednotlivci - nabízejí práci jako výrobní faktor, který poptávají zaměstnavatelé, zaměstnanci = domácnosti získávají mzdu = odměnu za výrobní faktor.

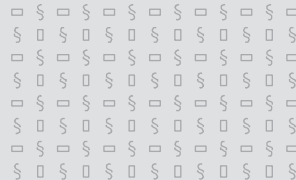
Které ekonomické kategorie se běžně užívají v soukromém právu?

- Vlastníci kapitálu získávají úroky - ekonomicky je úrok nákladem podnikatele za výrobní faktor kapitál. Zároveň je úrok příjmem držitele kapitálu.
- Úrok nerovná se zisk!
- Vlastníci půdy jako výrobního faktoru získávají rentu.
- Za jednotku výrobního faktoru jeho držitel získává transferový výdělek (náklady výrobního faktoru) a ekonomickou rentu.
- Peníze...

Peníze v současném finančním systému

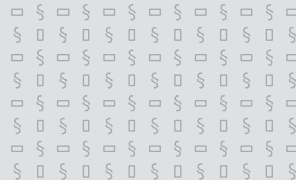
- Dluh tvoří od roku 1971 základ současného peněžního systému.
- Většina peněz v ekonomice jsou takzvaně nekryté (fiat currency), tedy neexistuje k nim žádné krytí zlatem ani žádný reálný základ.
- Peníze jsou tedy postaveny na důvěře k nim (Evropská centrální banka), na „společenské smlouvě“ ohledně nich a na zákonem vynucovaném oběhu (tzv. nucený oběh).

Úvěr / dluh.

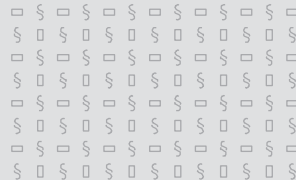
- Smlouvou o úvěru, smlouvou o půjčce nebo smlouvou o leasingu jsme se zavázali splatit nově vytvořený dluh (z právního pohledu NOZ závazek a dluh = povinnosti, které ze závazku plynou).
- Ke splacení úvěru je nutno zaplatit:
  1. Jistinu (principal),
  2. Úroky (interest),
  3. „Poplatky“ navíc (za vedení úvěrového účtu - v současnosti judikatura o protiprávnosti, za výpisy z účtu..., za rezervaci úvěrového rámce, za pojištění splátek...).
- Úrok = zisk z kapitálu

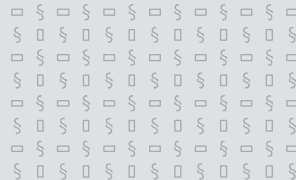
Úvěr a jeho subjekty

- Pohled dlužníka (v ekonomické teorii spíše firma, v praxi i domácnost)
  - Úvěr = zdroj financování, povinnost splatit úvěr
- Pohled držitele kapitálu (domácnost, banka, spořitelní a úvěrní družstvo, stát)
  - Úvěr = zdroj příjmů ve formě úroku z vlastního vkladu / jiných aktiv (!)
- Pohled finančního zprostředkovatele - banky, spořitelního a úvěrního družstva
  - Úvěr = zdroj zisku ve formě úroku z úvěru (od něj se odečte úrok zaplacený vlastníkovi kapitálu)

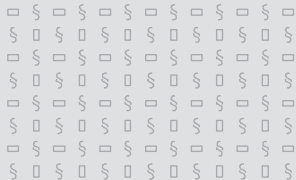
Užitková funkce dlužníka a věřitele

- Dlužník a věřitel mají odlišnou užitkovou funkci současného užitku x budoucího spotřeby
  - dlužník preferuje současnou spotřebu, zaměňuje zmenšenou budoucí spotřebu za zvýšenou současnou spotřebu,
  - věřitel preferuje budoucí spotřebu, zaměňuje zmenšenou současnou spotřebu za zvýšenou budoucí spotřebu.

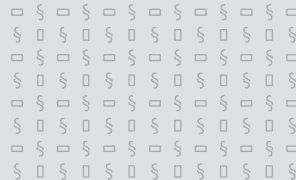
Paradigma / postoj nedostatku

- V angličtině: scarcity paradigm/mindset
- Základní ekonomické teorie jsou postaveny na nedostatku:
  - Peněz a kapitálu,
  - Času,
  - Zdrojů a surovin,
  - Lidí a odborníků,
  - ...
- V tomto paradigmatu jsme tedy vedeni k maximalizaci našeho užitku z minimálního ekonomického důchodu.

Paradigma / postoj hojnosti

- Anglicky: abundance mindset
- Člověk je spokojený sám s vlastním životem a je za něj **vděčný!**
- Člověk si váží svého majetku a všech statků, které ve svém životě dostal.
- Člověk se rád/a dělí s ostatními.

- Steven Bowman a Chutisa Bowman (2 Bowmans)
<http://www.the2bowmans.com>
- (Nebude součástí zkoušky.)

Cena versus hodnota

- Cena = výše peněžní úhrady zaplacené na trhu za zboží / službu
- Cena = také peněžní vyjádření hodnoty zboží / služby (lze říci tržní hodnota podle zákona o oceňování)
- Cena NENÍ hodnota
- Hodnota = subjektivní vlastnost zboží / služby (!)
  - vnitřní hodnota („intrinsic value“)
  - čistá současná hodnota
  - Užitná hodnota
- SEDLÁČEK, T. Tomáš Sedláček: O hodnotě a ceně [online] Úřad vlády ČR [cit. 25. 3. 2016] Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/ekonomicka-rada/clanky/o-hodnote-a-cene-80226/>.